

فرمول ایستادن ایران در شهر آشوب جهانی

مهدی خاتمی زاده
مدیر نشریات

در ماه‌های اخیر، احتمالات زیادی درباره وقوع جنگ در نقاط مختلف جهان مطرح شده که حداقل نقطه عطف دارد؛ جنگ احتمالی ایالات متحده با ونزوئلا و جنگ احتمالی اسرائیل با لبنان. درباره چرایی افزایش خطر جنگ در فضای بین‌المللی متغیرهای متعددی مطرح است؛ امامی توان این‌گونه جمع‌بندی کرد که تلاش‌واحدهای سیاسی برای ارتقای قدرت و دستیابی به جایگاه بالاتر در نظام بین‌الملل، به‌عنوان بارزترین ویژگی دوران گذار نظام بین‌الملل شناخته می‌شود و در این مسیر، «جنگ» مهم‌ترین ابزار برای تغییر در رفتار قدرت‌واحدهای سیاسی است، به‌صورت غیررسمی و نانوشته، بحران مالی ایالات متحده در سال ۲۰۰۸ میلادی به‌عنوان نقطه کانونی ورود جهان به دوران گذار نظام بین‌الملل مورد بررسی قرار می‌گیرد. نگاهی به رفتار قدرت‌های بزرگ و سایر بازیگران عرصه جهانی بعد از این سال نشان می‌دهد یک باور عمومی در میان اندیشمندان روابط بین‌الملل نسبت به مسئله گذار نظام بین‌الملل به‌وجود آمده و اکثر قریب به اتفاق دولت‌ها، رفتارهای خود را با توجه به وقوع این رویداد تنظیم کرده‌اند. زمینه‌چینی مسکو برای جنگ اوکراین و طراحی پکن برای طرح بلندپروازانه «بیکار جاده و کمربند»، از جمله اقداماتی هستند که نشان از تلاش قدرت‌های بزرگ برای ارتقای سطح قدرت خود در دوران گذار و تثبیت آن در نظام بین‌الملل بعدی دارد؛ چراکه یکی از ویژگی‌های مهم دوران گذار نظام بین‌الملل، بی‌معناشدن هنجارهای پیشین نظیر تمامیت ارضی، امور داخلی واحدهای سیاسی و... است. اما سیاست ایران در قبال این جنگ‌ها چه باید باشد؟ پاسخ این سؤال می‌تواند الزاماتی را برای راهبرد جدید سیاست خارجی تهران در دنیای آشوبناک کنونی به دنبال داشته باشد. نکته محوری در پاسخ به این سؤال، توجه به پیچیدگی‌های نظام بین‌الملل در عصر کنونی است؛ زمانی که اساساً مکان بی‌توجهی به رویدادهای بین‌المللی وجود ندارد و درهم‌تنیدگی متغیرهای جهانی تمام واحدهای سیاسی را به‌نوعی درگیر تحولات بین‌المللی کرده، به‌عنوان مثال جنگ احتمالی واشنگتن با کاراکاس اگرچه در جغرافیای کاملاً متفاوتی نسبت به همسایگی ایران مطرح است؛ اما به دلیل تأثیر مستقیمی که بر بازار انرژی دارد، می‌تواند تبدیل به عامل مثبت یا منفی بر امنیت ملی ایران شود. جنگ احتمالی اسرائیل با لبنان هم می‌تواند کلید مدیریت بازاندازی کشورمان باشد؛ یعنی نتیجه‌ای که در این جنگ رقم می‌خورد، تأثیر مستقیمی بر اراده و توان رژیم اسرائیل برای تهاجم نظامی مجدد به تهران دارد. بر اساس همین درهم‌تنیدگی و به دلیل شرایط دوران گذار نظام بین‌الملل که جهان را بیشتر از هر زمان دیگری تبدیل به یک بستر آشوبناک و به اصطلاح اندیشمندان علم روابط بین‌الملل، آتارشیک تبدیل کرده، ایران نیازمند یک راهبرد جدید با الزامات جدید در روزها و هفته‌های پیش روست. توجه ویژه به هر کدام از قطعات پازل در نظام بین‌الملل که زمینه را برای تکمیل یک سناریو فراهم می‌کنند، یک الزام حیاتی در شرایط کنونی است، بی‌توجهی به رویدادهایی نظیر جنگ احتمالی آمریکا با ونزوئلا صرفاً منجر به از دست رفتن یکی از ستون‌های عمق راهبردی ایران در جهان نمی‌شود، بلکه جایگاه ایران در نظام بین‌الملل بعدی را تنزل می‌دهد و حلقه آتشی را که برای کاهش قدرت تهران و از بین بردن ابزارهای اعمال قدرت خارجی کشورمان شکل گرفته، تنگ‌تر خواهد کرد. از سوی دیگر باید تأکید کرد رویدادهای کنونی در منطقه غرب آسیا را باید در چهارچوب یک تلاش صد و اندی ساله از سوی طرف غربی برای ایجاد یک نظم امنیتی در این منطقه فهم کرد؛ اقداماتی که از ۱۹۱۷ میلادی و ایام منتهی به فو یا نسی امپراتوری عثمانی یا امضای توافق «سایکس - پیکو» آغاز شد، با تحولات جنگ جهانی دوم و تأسیس اسرائیل ادامه پیدا کرد، به درگیری‌های لبنان در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۹ میلادی رسید، جنگ سوریه را رقم زد و نهایتاً با ناکام ماندن طرح ابراهیم توسط عملیات طوفان الاقصی، حلاله مرحله حساس و تعیین‌کننده‌ای در تحولات مرتبط با کشور سوریه و عراق رسیده است. در چنین شرایطی که به تعبیر رهبر انقلاب، شرایط مرگ و زندگی هم برای شبکه مقاومت و هم برای طرف غربی وجود دارد، «کارت بازی» دیدن راهبرد‌های منطقه‌ای ایران در حکم یک ساده‌انگاری تاریخی است که می‌تواند زمینه‌ساز آسیب دیدن جدی منافع ملی کشورمان باشد. همان‌طور که عدم درک درست تحولات منتهی به جنگ جهانی دوم و استفاده از تحلیل‌های «شیک ولی غیرواقعی» در آن سال‌ها زمینه‌ساز اشغال ایران شد و شهریور ۱۳۳۰ خورشیدی را رقم زد، در شرایط کنونی هم شعارهای زیبا ولی توخالی مانند «پرهیز از جنگ و پابندی به بی‌طرفی» می‌تواند خطر جدی را متوجه امنیت و منافع ملی کشورمان کند. منطقه غرب آسیا در دوران گذار نظام بین‌الملل، آبستن جنگ‌های فراوان دوجانبه و چندجانبه است و هر واحد سیاسی که این مسئله را به درستی درک نکند، آسیب خواهد دید. این همان راهبردی است که کشورهایی مانند ترکیه و امارات متحده عربی در حال پیاده‌سازی آن هستند و به دنبال ارتقای قدرت و افزایش عمق راهبردی خود با استفاده از فضای موجود در شرایط کنونی دوران گذار هستند.

پوتین در برابر تاماهاک از بوروستنیک رونمایی کرد

دنیای موشک‌هاست

۲

اطلس کامل پخش‌کننده‌های سینمای ایران را در «فرهیختگان» ببینید

رئیس مافیا کیه؟

۵

امضاهای جعلی هم کمکی به پهلوی چی‌ها نکرد

شکست تقلب بزرگ پهلویست‌ها

۲

تراز تجاری دولت آمریکا ۲۲ درصد منفی شد

راز کوتاه‌آمدن ترامپ جلوی چین

علی‌رغم ادعاهای بزرگش اینجاست

شکست جنگ تعرفه‌ای

آرایش اولیه احزاب برای
انتخابات شوراهای شهر
در حال شکل‌گیری است
۷ رقابت داغ می‌شود؟

۸ ماه تا بهشت

نقد سرمایه‌داری در «پیاده‌روی طولانی» از روایت جامی‌ماند

پیاده‌روی تا جهنم

۵

دکتر رنجبر در مراسم استقبال از نودانشجویان دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی:

دانشگاه آزاد خانه پرورش
نسلی مسئول و آگاه است

۳

نیمی از بزرگ سالان در کشور داروی فشارخون

یا قلب استفاده می‌کنند

ایستاده با دارو

۶